

Fries in bestuurs – en schoolonderzoeken po en vo

In de schooljaren 2022-2023, 2023-2024 en 2024-2025

April 2026

De Inspectie van het Onderwijs geeft de provincie Fryslân middels deze inventarisatie inzicht in de wijze waarop de Inspectie de Friese taal en cultuur heeft meegenomen in het toezicht.

Voorwoord

Voor iedereen die in de provincie Fryslân leeft is de Friese taal en cultuur belangrijk. Daarom is wettelijk vastgelegd dat leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs in de provincie Fryslân les krijgen in de Friese taal en cultuur.

Op de meeste scholen krijgt Fries aandacht en zijn de doelstellingen bekend. Wel merken we dat scholen met een bijzondere populatie of aan de rand van het Friese taalgebied de wettelijke vereisten minder passend vinden.

Het is aan de provincie om al dan niet maatwerk te verlenen en dit wettelijk te verankeren. Daar stemmen wij ons toezicht dan op af. In het goede gesprek dat wij periodiek met de provincie voeren, zullen we hierover verder van gedachten wisselen.

Alida Oppers
inspecteur-generaal van het Onderwijs

Samenvatting

- In de meeste onderzoeken in het primair onderwijs wordt Fries meegenomen tijdens de bestuurs- en schoolonderzoeken.
- Bij de meeste scholen in het primair onderwijs in het Friese taalgebied krijgt het Fries aandacht.
- Een op de drie scholen kreeg een herstelopdracht voor het niet realiseren van een aanbod volgens het toegekende profiel.
- De helft van de besturen ontving een herstelopdracht vanwege tekortkomingen in de sturing op de kwaliteit van het onderwijs in de Friese taal en cultuur op hun scholen.
- In het voortgezet onderwijs is Fries tijdens onderzoeken nog te weinig onderdeel van de rapportage.
- Bij niet alle scholen in het voortgezet onderwijs krijgt het Fries aandacht.
- De helft van de scholen kreeg stimulerende opmerkingen mee betreffende het toewerken naar de Taalplan Frysk 2030-doelstelling.
- Het beperkte aantal bestuurlijke onderzoeken met aandacht voor Fries, resulteerde niet in herstelopdrachten.

Aanleiding voor de inventarisatie

De onderwijsinspectie heeft binnen haar toezichthoudende rol aandacht voor de Friese taal en cultuur in het onderwijs, immers, de Friese taal en cultuur is verankerd in de Wet op het primair onderwijs en de Wet op het voortgezet onderwijs. Overeenkomstig de Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer (hierna: BFTK, huidige periode: 2024-2028) neemt de inspectie het Fries mee in onderzoeken op school- en bestuursniveau in het primair en voortgezet onderwijs.

Vanaf het schooljaar 2022-2023 (na de coronaperiode) geeft de inspectie invulling aan die afspraak door het Fries structureler dan daarvoor mee te nemen in de kwaliteitsonderzoeken op schoolniveau en de bestuurlijke onderzoeken.

De inspectie kent intussen een lange traditie van het opleveren van een periodieke themarapportage over het Fries in het onderwijs. De eerste themarapportage dateert uit 1999. De laatste themarapportage dateert uit 2019. De afspraak, zoals vastgelegd in de BFTK, is dat de inspectie eens per zes jaar een themarapportage Frysk uitbrengt.

Echter zijn de omstandigheden betreffende de Friese taal en cultuur in het onderwijs veranderlijk. De kerndoelen voor het Fries, waar het onderwijs wettelijk op gestoeld is, zijn recentelijk vernieuwd (vaststelling door Provinciale Staten van Fryslân op 18 februari 2026). Na een ontwikkelfase van enkele schooljaren, worden de nieuwe kerndoelen per 1 augustus 2026 van kracht.

Vervolgens krijgen de scholen enkele jaren de tijd om de nieuwe kerndoelen te implementeren. In 2030 moeten de scholen, overeenkomstig de eerder door de provincie gestelde doelstelling, alle kerndoelen voor alle leerlingen aanbieden.

Om de provincie Fryslân te informeren, hebben wij voorliggende inventarisatie opgesteld. Hiermee geven wij een indicatief beeld over het Friese aanbod in het onderwijs en inzicht in de wijze waarop het Fries in het toezicht meegenomen is.

Achtergrond

De onderzoeken waarbij het Fries van belang is, zijn onderzoeken in het Friese taalgebied zoals dat door de provincie Fryslân bepaald is: de provincie Fryslân minus de Waddeneilanden en de gemeente Weststellingwerf. Een verdere uitzondering binnen het Friese taalgebied vormen de nieuwkomerslocaties type 1 (gevestigd op of verbonden aan een asielzoekerscentrum); zij hebben van de provincie een volledige ontheffing gekregen en hoeven niet aan het aanbod Fries te voldoen.

De reguliere scholen in het Friese taalgebied hebben van Gedeputeerde Staten van Fryslân in de jaren 2016 en 2017 voor de eerste keer een Taalplan Frysk-profiel gekregen. In de jaren 2021 en 2022 hebben de scholen opnieuw een (herzien) Taalplan Frysk-profiel gekregen. De Taalplan Frysk-profielen zijn een representatie van het gerealiseerde aanbod van de kerndoelen Fries, waarbij een A-profiel een volledig aanbod indiceert.

Wat moet ik aanbieden om een profiel hoger te komen?

PROFIEL F	PROFIEL E	PROFIEL D	PROFIEL C	PROFIEL B	PROFIEL A
Kerdoel: 17 Aanbieden: • Positieve attitude	Kerdoel: 17, 18, 22 Aanbieden: • Positieve attitude + Luisteren	Kerdoel: 17, 18, 20, 22 Aanbieden: • Positieve attitude • Luisteren + Taalbeschouwing + Lezen	Kerdoel: 17, 18, 19, 22 Aanbieden: • Positieve attitude • Luisteren + Taalbeschouwing + Praten/in gesprek	Kerdoel: 17, 18, 19, 20, 22 Aanbieden: • Positieve attitude • Luisteren • Taalbeschouwing + Praten/in gesprek + Lezen	Kerdoel: 17, 18, 19, 20, 21, 22 Aanbieden: • Positieve attitude • Luisteren • Taalbeschouwing • Praten/in gesprek • Lezen + Schrijven

Figuur 1 - overzicht Taalplan Frysk-profielen primair onderwijs

Wat moet ik aanbieden om een profiel hoger te komen?

PROFIEL D	PROFIEL C2	PROFIEL C1	PROFIEL B	PROFIEL A
Kerdoel: - Aanbieden: -	Kerdoel: 1, 2, 3 Aanbieden: + Friese cultuur + Meertalige houding + Attitude, belang + Fries in perspectief	Kerdoel: 1, 2, 3, 6a Aanbieden: • Friese cultuur • Meertalige houding • Attitude, belang • Fries in perspectief + Informeel praten	Kerdoel: 1, 2, 3, 4a, 5a, 6a Aanbieden: • Friese cultuur • Meertalige houding • Attitude, belang • Fries in perspectief • Informeel praten + Woordenschat + Lezen	Kerdoel: 1, 2, 3, 4a, 5a, 6a, 4b*, 5b*, 6b* Aanbieden: • Friese cultuur • Meertalige houding • Attitude, belang • Fries in perspectief • Informeel praten • Woordenschat • Lezen + Schrijven* + Formeel praten* + Proza en poëzie *

Figuur 2 - overzicht Taalplan Frysk-profielen voortgezet onderwijs

Wettelijke vereisten Fries in het PO en VO

Schoolonderzoeken in het primair onderwijs

Scholen voor primair onderwijs in de provincie Fryslân dienen sinds 1980 onderwijs in de Friese taal op te nemen in hun aanbod op grond van artikel 9 van de Wet op het primair onderwijs. De inspectie ziet bij reguliere onderzoeken toe op het Fries. Dat doen wij door na te gaan of de scholen in elk geval het Taalplan Frysk-profiel aanbieden dat zij toegekend hebben gekregen door Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân. Voor het niet aanbieden van Fries volgens het Taalplan Frysk-profiel (minder aanbodsdoelen dan in het Taalplan Frysk-profiel staan aangegeven) geven we een herstelopdracht.

Schoolonderzoeken in het voortgezet onderwijs

Scholen voor voortgezet onderwijs in de provincie Fryslân dienen sinds 1993 onderwijs in de Friese taal op te nemen in hun aanbod in de eerste twee leerjaren op grond van artikel 2.15 van de Wet op het voortgezet onderwijs. De inspectie ziet bij reguliere onderzoeken toe op het Fries. Dat doen wij door na te gaan of de scholen in elk geval het Taalplan Frysk-profiel aanbieden dat zij toegekend hebben gekregen door Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân, en dat scholen die een Taalplan Frysk-profiel hebben Fries in elk geval aanbieden in de eerste twee leerjaren. Voor zowel het niet aanbieden van Fries volgens het Taalplan Frysk-profiel (minder aanbodsdoelen dan in het Taalplan Frysk-profiel staan aangegeven), als het niet aanbieden van Fries in de eerste twee leerjaren geven we een herstelopdracht.

Bestuurlijke onderzoeken

Daarnaast nemen we het Fries mee in bestuurlijke onderzoeken. Daarbij gaan we na of het bestuur zicht heeft op de kwaliteit van het onderwijs in de Friese taal en cultuur op hun scholen en stuurt op het behouden dan wel verhogen van die kwaliteit. Bij geconstateerde tekortkomingen geven we ook op bestuursniveau een herstelopdracht.

Stimulerend toezicht

Tevens bevragen we of de school kennis heeft van de Taalplan Frysk 2030-doelstelling en hoe zij toewerkt naar een volledig aanbod. Aangezien er geen wettelijke grondslag is voor het werken aan de provinciale doelstelling, kunnen we hiervoor geen herstelopdrachten geven. Wel geven we het als stimuleringspunt mee indien we constateren dat school nog niet erg overtuigend werkt aan het versterken van het aanbod Fries.

Noot

In de schooljaren waar deze rapportage betrekking op heeft, golden de kerndoelen Friese taal en cultuur als aanbodsdoelen. Provinciale Staten van Fryslân hebben op 18 februari 2026 vernieuwde kerndoelen Friese taal en cultuur vastgesteld. Deze vernieuwde kerndoelen kennen een ander karakter, namelijk dat van ervarings- en beheersingsdoelen.

Wat inventariseerden we?

Kwaliteitsonderzoeken op schoolniveau

De inspectie voert een kwaliteitsonderzoek uit bij scholen als wij risico's zien of als de school in een steekproef valt. Bij de kwaliteitsonderzoeken beoordelen we standaarden in vier kwaliteitsgebieden:

- onderwijsproces
- veiligheid en schoolklimaat
- onderwijsresultaten
- sturen, kwaliteitszorg en ambitie

We hebben geïnventariseerd of Fries in het onderzoeksrapport beschreven staat en of de school voldeed aan het Taalplan Frysk-profiel. Indien de school niet voldeed aan het Taalplan Frysk-profiel, keken we of de school een herstelopdracht gekregen heeft. Indien een school wel voldeed aan het Taalplan Frysk-profiel, keken we of er een stimulerende opmerking in het rapport gemaakt is. Het kan ook zijn dat een school zowel een herstelopdracht gekregen heeft (voor een aanbod dat niet overeenkomstig het Taalplan Frysk-profiel is) als ook een stimulerende opmerking kreeg (betreffende het toewerken naar de Taalplan Frysk 2030-doelstelling).

Bestuurlijke onderzoeken

De inspectie voerde in de afgelopen jaren ook bestuurlijke onderzoeken uit, meestal als we risico's zagen bij een bestuur. Bij bestuursonderzoeken beoordelen we standaarden in het kwaliteitsgebied besturing, kwaliteitszorg en ambitie. Wij hebben geïnventariseerd of het Fries beschreven staat in de rapporten van bestuurlijke onderzoeken bij besturen in het Friese taalgebied. Net als bij onderzoeken op schoolniveau, kan een bestuur een herstelopdracht of een stimulerende opmerking krijgen voor het Fries.

Herstelopdracht

Als een school of bestuur een herstelopdracht krijgt, dan krijgt het bestuur een jaar de tijd om daaraan te werken. Een jaar na vaststelling van het rapport voeren we een herstelonderzoek uit om te kijken of aan de tekortkoming(en) voldaan is. We hebben ook geïnventariseerd of het Fries bij herstelonderzoeken meegenomen is. We deden dat alleen in die gevallen dat er ook een herstelopdracht voor Fries was.

Bevindingen

In algemene zin dient opgemerkt te worden dat deze bevindingen relateren aan een steekproef van scholen en locaties en daarmee slechts indicatief zijn.

Kwaliteitsonderzoeken scholen primair onderwijs

In veruit de meeste kwaliteitsonderzoeken bij scholen voor regulier en speciaal basisonderwijs had de inspectie aandacht voor het aanbod Fries. Een op de drie scholen kreeg een herstelopdracht voor het niet realiseren van een aanbod volgens het toegekende profiel. Bij een op de zes scholen werden stimulerende opmerkingen opgenomen in het rapport om in 2030 te voldoen aan het Taalplan Frysk-profiel A.

Voorbeeld van een positief beeld (po):

Het aanbod Friese taal en cultuur komt overeen met het vastgestelde Taalplan Frysk-profiel. De school biedt het Fries zoveel mogelijk geïntegreerd en thematisch aan, gebruikt de Friese methode en de ondersteuning door de skoalstiper. De school brengt differentiatie aan tussen leerlingen voor wie het Fries hun moedertaal is en leerlingen voor wie het een tweede taal is.

Voorbeeld van een herstelopdracht op schoolniveau (po):

De school heeft een Taalplan Frysk-profiel, maar realiseert geen structureel aanbod overeenkomstig dat profiel. Op de school wordt incidenteel een Friese les gegeven. Het bestuur krijgt hiervoor een herstelopdracht op grond van artikel 9 vierde en zesde lid WPO jo. Besluit vernieuwde kerndoelen WPO.

Voorbeeld van een stimulerende opmerking op schoolniveau (po):

De school biedt een aanbod Friese taal en cultuur aan overeenkomstig het door de provincie Fryslân toegekende profiel. De school is zich bewust van de doelstelling om door te groeien naar Taalplan Frysk-profiel A in 2030, maar kan daar concretere ambities en acties aan verbinden.

Bestuurlijke onderzoeken primair onderwijs

Ook bij vrijwel alle bestuursonderzoeken was er aandacht voor het aanbod Fries. De helft van de besturen ontving een herstelopdracht vanwege tekortkomingen in de mate waarin het bestuur zicht heeft op de kwaliteit van het onderwijs in de Friese taal en cultuur op hun scholen of in de mate waarin het bestuur stuur op het behouden dan wel verhogen van die kwaliteit. Bij een op de drie besturen gaf de inspectie stimulerende opmerkingen mee in het rapport omdat in die gevallen nog niet overtuigend werd gewerkt aan het versterken van het aanbod Fries.

Voorbeeld van een positief beeld (bestuur):

Het bestuur borgt het aanbod voor Friese taal en cultuur. Dit zit verweven in verschillende doelstellingen in het strategisch beleidsplan. Ook wordt het meegenomen door het auditteam. De verschillende schoolplannen die we gezien hebben zijn doelgericht en samenhangend met betrekking tot Fries. Het aanbod wordt in de praktijk herkenbaar uitgevoerd en gemonitord.

Voorbeeld van een herstelopdracht (bestuur):

Het bestuur kan niet aantonen dat het planmatig werkt aan het realiseren van de doelen en ambities die het voor zijn scholen heeft met het Fries. De scholen weten zelf hun eigen taalprofiel en de doelen voor 2030, maar hierop stuurt het bestuur niet. Dan bestaat het risico dat zo'n thema minder aandacht of niet de juiste focus krijgt (artikel 9, lid 4, WPO en artikel 12, WPO).

Voorbeeld van een stimulerende opmerking (bestuur):

Het bestuur kan in het strategische beleidsplan meer aandacht schenken aan onderwijsinhoudelijke zaken, zoals de basisvaardigheden (Nederlandse taal, rekenen-wiskunde en burgerschap) en Fries.

Kwaliteitsonderzoeken op locaties en bestuurlijke onderzoeken voortgezet onderwijs

Ten opzichte van het primair onderwijs had de inspectie bij een beperkter deel van de kwaliteitsonderzoeken bij locaties voor voortgezet onderwijs aandacht voor het aanbod Fries. Eén keer zag de inspectie aanleiding om een herstelopdracht te formuleren omdat het aanbod niet overeenkomstig het Taalplan Frysk-profiel was. Voor het niet aanbieden van Fries in de eerste twee leerjaren is geen herstelopdracht gegeven.

In ruim de helft van de gevallen gaf de inspectie in het rapport stimulerende opmerkingen mee betreffende het toewerken naar de Taalplan Frysk 2030-doelstelling. De bestuurlijke onderzoeken met aandacht voor Fries, weliswaar beperkter in aantal, resulteerden niet in herstelopdrachten of stimulerende opmerkingen in het rapport.

Voorbeeld van een positief beeld (vo):

De school biedt het vak Fries aan in lijn met het toegekende Taalplan Frysk-profiel en ontwikkelt zich richting een hoger profiel. Alle leerlingen in leerjaar 1 en 2 krijgen één lesuur Fries per week. De school differentieert tussen leerlingen met Fries als moedertaal en leerlingen die Fries als tweede taal leren.

Voorbeeld van een herstelopdracht op schoolniveau (vo):

De school heeft een Taalplan Frysk-profiel B, maar realiseert geen structureel aanbod overeenkomstig dat profiel. Op de school wordt incidenteel een Friese les gegeven. Het bestuur krijgt hiervoor een herstelopdracht op grond van artikel 2.15 eerste lid WVO 2020.

Voorbeeld van een stimulerende opmerking op schoolniveau (vo):

Het aanbod Friese taal en cultuur komt overeen met het vastgestelde profiel. Het doel van rijk en provincie, een profiel A voor alle scholen in het Friese taalgebied in 2030, is bekend bij de school. De school werkt hieraan samen met de skoalstiper. De school kan de Friese taal en cultuur onderdeel maken van periodieke gesprekken met het bestuur.

Beschouwing

In dit hoofdstuk geven we een beeld over het Fries vanuit de toezichtspraktijk en we reflecteren op onze eigen toezichtspraktijk.

Beeld over het Fries op basis van toezichtsactiviteiten

Als inspecteurs op scholen en bij besturen komen, merken ze dat het Fries bij de meeste scholen en besturen op de agenda staat. Het is over het algemeen bekend dat er een Taalplan Frysk-profiel is en ook dat het de doelstelling is dat alle scholen in 2030 een aanbod hebben dat alle kerndoelen voor Fries dekt. Toch merken we ook dat er in het veld vragen leven. Dit betreft vooral scholen aan de rand van het Friese taalgebied en scholen met een afwijkende onderwijspraktijk. Daarbij horen we dat door het netwerk dat contact heeft met scholen aangaande het Fries soms verschillend geadviseerd wordt hoe om te gaan met de profielen en het versterken van het aanbod. Daardoor krijgen sommige scholen het idee dat ze niet hebben te voldoen aan de Taalplan Frysk 2030-doelstelling of dat het profiel dat toegekend is niet meer passend is. De inspectie houdt echter toezicht op de wet en als we een tekortkoming constateren dan geven we een herstelopdracht. In sommige gevallen staat die herstelopdracht op gespannen voet met het advies dat de school eerder kreeg. In het bijzonder merken wij vanuit de gemeente Ooststellingwerf de vraag aan de provincie Fryslân om een uitgezonderde positie. Scholen in die gemeente menen dat hun leerlingenpopulatie van huis uit te weinig Friestalig is en dat het Fries in de schoolnabije context een minimale maatschappelijke positie heeft om een volledig kerndoelendekkend aanbod te realiseren.

Datzelfde argument horen we ook bij scholen met een afwijkende onderwijspraktijk, bijvoorbeeld scholen voor nieuwkomers (type 2, 3 of 4 – naast type 1, dat al een ontheffing gekregen heeft), scholen met veel leerlingen met een allochtone herkomst en de locaties voor de eerste opvang anderstaligen. Ook het speciaal basisonderwijs en het praktijkonderwijs vinden een volledig aanbod voor de kerndoelen Fries minder haalbaar. Dat heeft te maken met het karakter van het speciaal- en praktijkonderwijs waar veel leerlingen moeite hebben met taalleren. Deze scholen erkennen het belang van de Friese taal en cultuur in de school- en thuiscontext en het toekomstperspectief van haar leerlingen, in werksituaties en woonomgeving, over het algemeen meer dan de scholen met veel/overwegend anderstalige leerlingen.

Reflectie toezichtsaanpak

We constateren dat er een verschil zit tussen het primair en voortgezet onderwijs in de mate waarin de Inspectie van het Onderwijs het Fries structureel meeneemt in haar onderzoeken. In het primair onderwijs zien we dat het Fries onderdeel is van de meeste kwaliteits- en bestuurlijke onderzoeken. In het voortgezet onderwijs is het Fries niet structureel genoeg onderdeel van de onderzoeken. Dit punt heeft onze aandacht. We zullen het meenemen van Fries in alle onderzoeken beter borgen door het Fries een vaste plek te geven in de gebruikte formats ter voorbereiding en uitvoering van een onderzoek.

Reflectie op provinciaal beleid

Wat gaat goed?

- De provincie heeft er met het project Taalplan Frysk 2030 voor gezorgd dat zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs duidelijk is dat scholen vanaf 2030 een kerndoelendekkend aanbod Fries geven.
- De provincie zorgt voor ruime randvoorwaarden. Zo hebben scholen nu de mogelijkheid om kosteloos de methode Fries te gebruiken. Ook zorgt de provincie voor begeleiding door de skoalstiper. Daarnaast zorgt de provincie voor een breed aanbod aan materialen, opleidings- en nascholingsmogelijkheden, evenementen en onderzoek. De provincie ondersteunt scholen ook met een subsidieregeling.
- De provincie communiceert op diverse manieren over actualiteiten en ontwikkelingen, bijvoorbeeld via de Taalplan Frysk-website en nieuwsbrieven.
- De provincie betreft het onderwijsveld bij haar beleidsontwikkeling. Zo voert de gedeputeerde zo nu en dan een bestuurlijk overleg met bestuurders van Friese onderwijsinstellingen.

- De provincie heeft opdracht gegeven tot het ontwikkelen van nieuwe kerndoelen Fries. Daarbij is afstemming gezocht met het SLO als ontwikkelaar van de nieuwe kerndoelen van andere leergebieden en met een veldgroep.

Wat kan beter?

- De provincie en andere organisaties die met Fries te maken hebben en daarover contact hebben met scholen en besturen, kunnen eenduidiger communiceren over de wettelijke verplichtingen ten aanzien van Fries in het onderwijs.

Wat moet beter?

- De provincie moet duidelijke kaders geven ten aanzien van scholen en besturen aan de randen van het Friese taalgebied, scholen voor speciaal basisonderwijs en het praktijkonderwijs, nieuwkomerslocaties en scholen met veel anderstalige leerlingen en de locaties voor de eerste opvang anderstaligen. Indien de provincie 'maatwerk' verleent, is het van belang dat dit een wettelijke grondslag heeft en met de inspectie gedeeld wordt. Alleen dan kan de inspectie het toezicht daarop afstemmen.
- De provincie moet duidelijke verwachtingen over de implementatie van de nieuwe kerndoelen delen. Alleen dan kan de inspectie het toezicht daarop afstemmen.

Colofon

Bron figuur 1 en figuur 2: [Taalplan Frysk 2030](#)

Inspectie van het Onderwijs

Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht

© Inspectie van het Onderwijs | April 2026

Een exemplaar van deze publicatie is te downloaden van de website van de Inspectie van het Onderwijs www.onderwijsinspectie.nl